

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Сидоренко Т. Д.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті розглядаються види музично-педагогічної діяльності, які сприяють формуванню у школярів пізнавального інтересу до музичних занять.

Ключові слова: пізнавальний інтерес, пізнавальна діяльність, музичні вміння.

Анотация. Сидоренко Т. Д. Проблема формирования у школьников познавательного интереса к музыкальным занятиям. В статье рассматриваются виды музыкально-педагогической деятельности, которые способствуют формированию у школьников познавательного интереса к музыкальным занятиям.

Ключевые слова: познавательный интерес, познавательная деятельность, музыкальные умения.

Annotation. Sydorenko T. The problems of formation for schoolchildren the cognitive interest to music lessons. The article deals with the types of pedagogical skills and habits which help the future teachers to form for schoolchildren the cognitive interest to music lessons.

Key words: cognitive interests, cognitive activities, musical skills.

Постановка проблеми. На початку ХХІ століття виробляється нова уява про професіонала. Він розглядається як цілісний суб'єкт, активний, вільний, відповідальний у проектуванні, здійсненні та творчому перевтіленні особистої діяльності. Саме тому на часі – підвищення вимог до якості підготовки майбутніх учителів у вищих навчальних закладах, реалізація яких потребує професійно-педагогічного супроводу та підтримки.

Змінюються концептуальні підходи до функціонування освітянської системи в Україні. На перший план виступає принцип гуманізації та демократизації навчально-виховного процесу, який сприятиме створенню в освітянських закладах інтеркультурного простору, комфортних умов для всіх учасників навчально-виховного процесу, виховання молоді генерації демократичної України на основі вищих духовних цінностей.

Актуальність статті обумовлена соціально-психологічною та психолого-педагогічною важливістю проблеми, її практичною значимістю для вищої музично-педагогічної освіти. Більшість наших учителів, що виводилося працюють у школах, гімназіях, ліцеях та інших типах

загальноосвітніх навчальних закладів, а також студентів вищої педагогічної школи прагнуть постійно вдосконалювати свої духовні й професійні якості, оволодівати інноваційними технологіями, майстерністю навчально-виховної роботи.

Актуальність дослідження розглядається автором з двох позицій. Перша позиція – це важливість соціального запиту на професійного спеціаліста – вчителя музики. Друга – формування пізнавального інтересу школярів до музичних занять. Розмаїття музичної інформації вимагає фахової допомоги, а смаки нинішніх дітей відображають рівень культури завтра. Тому вказані обставини підкреслюють важливу потребу в більш глибокому дослідженні проблеми підготовки спеціалістів в системі музично-професійної освіти. Суспільне призначення музиканта, з точки зору видатних виконавців і композиторів, пов'язане не з розвагою широкої публіки, хоча великі художники не відхиляють цієї можливості, а «з покращенням суспільної моралі та удосконаленням духовного складу людей» [4, 331].

Аналіз досліджень. Професійне становлення особистості майбутнього вчителя починається у вищому навчальному закладі, де збагачуються його погляди, стабілізуються потреби, інтереси, формується естетичний смак. Серед соціальних цінностей найбільшими виховними можливостями володіє мистецтво.

Музика як найбільш емоційний вид мистецтва актуалізує сферу культури почуттів та емоційний досвід молоді, а проблема формування пізнавального інтересу школярів до музичних занять набуває особливої актуальності.

Сьогодні в сучасній масовій школі предметам мистецтва відводиться останнє місце – після розумового, морального та фізичного виховання. В. П. Острогорський, критично оцінюючи цю ситуацію, казав, що «естетичне виховання має повне право стояти з усіма цими трьома

вихованнями нарівні» [3, 19-20]. Відоме судження Л. С. Виготського про те, що «все прикладне значення мистецтва в кінцевому результаті зводиться до його виховної дії і всі автори, які бачать спорідненість між педагогікою та мистецтвом, отримують несподівані підтвердження своїм думкам з боку психологічного аналізу» [1, 320].

Теоретичні положення з проблеми підготовки спеціалістів в системі музичної освіти розробляються багатьма педагогами, психологами, філософами (Ш. А. Амонашвілі, О. О. Апраксина, І. П. Андриаді, Л. Г. Арчажнікова, Ю. Б. Алієв, Е. Б. Абдуллін, Л. Баренбойм, Л. О. Безбородова, Н. Т. Морозова, Г. Падалка, В. І. Петрушин, О. В. Проскурняк, Р. А. Тельчарова та ін.).

Методика музичного виховання школярів має значні доробки, але в конкретних історичних умовах. Сьогодні для того, щоб сформувати пізнавальний інтерес школярів до музичних занять, необхідно переорієнтувати вже відомі методичні принципи та підходи на такі форми, методи музичної роботи, які є актуальними для сучасних умов розвитку суспільства, держави та загальноосвітньої школи. Більше того, система підготовки вчителя повинна функціонувати не тільки в контексті вчогодення, але й прогнозувати проблеми музичної культури майбутнього.

Мета даної статті полягає у визначенні основних методів, оволодіння якими допоможе майбутнім учителям музики у їх подальшій професійній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Ще в античні часи, в силу своєї моральної спрямованості, музика вважалась важливим засобом та метою суспільного виховання, а музична обдарованість людини – як суспільно цінна та визначальна якість особистості. Видатні митці неодноразово відзначали магічну силу впливу музичного мистецтва на людину, його здатність пробуджувати в людині прагнення до кращого і, в силу цього, необхідність музичного мистецтва як засобу виховання. Саме у античних

авторів ми знаходимо докази стосовно впливу музики на психічний стан людини.

У Стародавньому Китаї музика складала важливий елемент виховання та входила до складу наук, обов'язкових для вивчення. В Індії лікарі широко використовували музику в якості лікувального засобу. Уловлюючи найтонші зміни в ритмі пульсу людини, східні лікарі й сьогодні можуть поставити діагноз більш як двом десяткам захворювань [4]. Угорський композитор З. Кодай (1882-1964) довів, що заняття музикою стимулюють успіхи учнів з інших предметів.

Можна з впевненістю говорити про те, що заняття музикою в загальноосвітній школі мають неабияке значення у формуванні підростаючого покоління. Пізнавши на практиці основи високого музичного мистецтва, учні завжди зможуть краще розібратися в прикладах класичної та сучасної музики.

Багаточисленні напрями досліджень музичних явищ допомагають сучасному вчителю музики здійснювати свою діяльність з більшим ступенем усвідомлення та розуміння, якісніше готувати школярів до самостійного знайомства з високою музикою, до музичної самоосвіти, збагачувати досвідом емоційно-ціннісного відношення до мистецтва, формувати пізнавальний інтерес до музичних занять.

У психології та педагогіці «інтерес» визначається як форма прояву пізнавальної потреби, яка забезпечує спрямованість особистості на усвідомлення мети діяльності й тим самим сприяє орієнтації, ознайомленню з новими фактами, більш повному і глибокому відображенню дійсності, має вибірковий характер і виявляється в стійкому зосередженні уваги на певних об'єктах. Інтереси людей мають різний зміст, обсяг, глибину, стійкість. А інтерес у навчанні – активне пізнавальне ставлення учнів до навчання і праці, його виховання й методичне використання, - один з найістотніших стимулів набуття знань, розширення кругозору. При його наявності знання

засвоюються більш ґрунтовно. Включення учнів в активну творчу діяльність шляхом підбору посильних, цікавих, досить різноманітних, нових за змістом чи формою завдань, спонукають до самостійних, активних роздумів. Важливо, щоб пізнання було пов'язане з позитивними емоційними переживаннями, з радістю [2, 147].

Вітчизняні науковці (В. В. Медушевський, О. Г. Костюк, А. Н. Сохор, Г. С. Тарасов, Ю. У. Фохт-Бабушкін) розглядають питання інтересу як мети діяльності (музичного виконавства, навчання музиці, музикування). Зарубіжні ж вчені здебільшого визначають емоційну сторону цього явища (С. Е. Izard, S. S. Tomkins, E. Maslow).

Мистецтво вчителя музики є суттєвим чинником у формуванні пізнавального інтересу школярів, так як відношення до навчальних предметів в першу чергу залежить від вчителя, від його особистості та від ступеня його майстерності. Розвинути, а особливо підтримати інтерес до музики на протязі всього періоду навчання є справою не легкою (враховуючи музичну культуру та смаки сім'ї, в якій виховується дитина, її емоційно-ціннісний досвід відношення до мистецтва, що залежить від місця проживання в тому чи іншому регіоні, від віку, рівня освіти, статі та інших соціально-демографічних факторів).

Формуючи пізнавальний інтерес до свого предмету, вчитель повинен оцінити рівень розвитку пізнавальних можливостей учнів і, у відповідності з цим рівнем, будувати свою методику навчання й виховання. Одних учнів цікавить тільки слухання музики, інших – вивчення музичної грамоти, спів. Але є й такі, які байдужі до уроків музики.

Нами було проведено опитування вчителів музики загальноосвітніх шкіл м. Кривого Рогу та майбутніх учителів (студентів музичного відділення факультету мистецтв Криворізького державного педагогічного університету), під час якого ми намагалися визначити, з одного боку, теоретичну підготовленість учителів з питання формування пізнавальних

інтересів школярів, а з іншого – володіння майбутніми вчителями вміннями, які можуть бути використані у формуванні пізнавального інтересу школярів до уроків музики.

Отримані результати дозволили виділити в структурі музично-педагогічної діяльності такі види вмінь, як: імпровізаційні, комунікативні, організаційні, конструктивні, емоційні та артистичні.

1. Конструктивні вміння полягають в знаннях та вміннях відбирати та будувати музичну композицію навчально-виховного процесу (уроку або музичного заняття) у відповідності з віковими та індивідуальними особливостями школярів, з плануванням та будовою психологічного фону, який сприяє формуванню та розвитку музично-естетичного смаку.

2. Організаційні вміння передбачають сформовані здібності до планування та розподілу обов'язків серед учасників музичного виконання, вміння залучати школярів до плідної музичної діяльності та сприяти розвитку в них музичної творчості.

3. Комунікативні вміння пов'язані з проявом здібності встановлювати контакт та ділове спілкування з усіма учасниками музичного виконання через музичне мистецтво.

4. Під імпровізаційними вміннями ми розуміємо вміння читати з аркуша, транспонувати, підбирати на слух, власне імпровізувати та створювати різні варіанти виконання. Сюди ж можна віднести особливості виконання музичних творів різних напрямків та стилів, дитячої музики композиторів різних історичних епох та національних шкіл; виконавські труднощі та методи їх подолання; закономірності слухацького сприйняття в різні вікові періоди.

5. Емоційні вміння включають здатність до емоційної заразливості, яскравості та спрямованості емоцій, володіння інтонаційною палітрою мови та позакласних форм роботи. Вони дозволяють провести урок як цілісний, естетично насичений художньо-педагогічний твір, «художнім

образом» якого є бесіда про життєві події, проблеми, які хвилюють дітей, дорослих, людство взагалі, які втілені в музиці.

6. Акторські вміння. Ми відзначаємо спорідненість праці вчителя музики та праці актора. Діяльність як одного так і іншого полягає у взаємодії з людьми, вони мають спільну задачу – розбудити почуття та думки людей (у нашому випадку школярів). Їх діяльність – мистецтво.

Усі ці вміння складають професіограму вчителя музики. Від того, як уміло він зможе їх застосувати, залежить і формування пізнавального інтересу школярів.

Висновки. У процесі формування пізнавальних інтересів школярів особлива роль належить учителю, його знанням та вмінням, його особистості та майстерності. А активізація пізнавальних інтересів школярів створює позитивний вплив на результативність навчання (після засвоєння матеріалу учень відчуває успіх, задоволення від результату, у нього формується новий мотиваційний імпульс для подальшого навчання у зв'язку з усвідомленням можливості практичного застосування нових знань, умінь та навичок).

Таким чином, володіння майбутніми вчителями основними видами музично-педагогічних умінь сприяє формуванню у школярів пізнавального інтересу до музичних занять.

Література

1. Выготский Л. С. Проблемы общей психологии // Собр. соч.: В 6-ти т. – М.: Педагогика, 1982. – Т.2.– 504 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 374 с.
3. Острогорский В. П. Искусство как воспитательно-общественная сила // Вестник воспитания. – 1990. – № 7. – С. 19-20.
4. Петрушин В. И. Музыкальная психология: Учебн. пособие для студентов и преподавателей. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997. – 384 с.